

SUAVII ABBATIS STATUTA PRO S. SEVERI VILLA.

(Circa an. 1100.)

[MARTENE, *Thesaur. Anecd.* I, 277, ex chartario abbatiæ S. Severi.]

Quoniam dies hominis breves sunt, et labilis est memoria eorum, ideo quæ utilia sunt, et esse poterunt, litteris duximus esse committenda.

Notum sit igitur præsentibus et successoribus quod Suavius, Sancti Severi abbas, salvitatem quam SS. dux Vasconix, et Urraca uxor sua, in honorem Sancti Petri Sanctique Severi constituerant, ad instantiam et preces hominum ejusdem loci permisit et sustinuit circumquaque vallari et muniri, ut ab incursu et malignitate hominum ibidem tutius possent permanere. Veruntamen antequam suum assensum de clausura villæ eis concederet, de moribus, consuetudinibus, ledis, et pedagogis ibidem percipiendis inter se convenerunt, et tactis sacrosanctis reliquiis, jam dicti homines pro se suisque successoribus jurejurando firmaverunt, ut quod constitueretur, inviolabiliter observaretur. Simili modo præfatus abbas eadem observanda in perpetuum affirmavit.

1. Primum igitur statutum fuit, quod abbas semper portas villæ clauderet et muniret, et in eisdem, ratione domini et portarum clausuræ, ab intransibus et exeuntibus pedagia perciperet. Burgenses vero reliquam clausuram villæ, arbitrio abbatis, semper clauderent et munirent. Similiter abbas duas plateas circa monasterium, causa spatiandi et domos ædificandi, sibi et suis, libere et absque ulla servitute, retinuit; unam ab arenario usque ad vallatum, directe ab inde usque ad Galam, alteram a refectorio usque ad viam quæ vadit ad Pontillum; quædam etiam alia spatia, ut ibi domos ædificarent, jam concesserat, et tunc concessit libere episcopo Adurensi, et quibusdam aliis militibus.

2. Insuper institutum fuit, quod si quis vicinum suum interficeret, interfector, et suæ res in potestate abbatis essent. Similiter si extraneum quis infra ambitum villæ occideret, simili pœna damnaretur, nisi constaret eum aliquem de villa interfecisse, vel ad redemptionem coegisse. E furibus etiam, et eis consentientibus, eadem pœna ut de homicidio servetur. Si quis vero ex superbia, vel ex indignatione motus, contra aliquem extra domum suam arma extraxerit sex solidos abbati persolvat.

3. Si vero aliquem vulneraverit, pro vulnere similiter sex solidos persolvat abbati; et pro qualibet specie armorum, sex solidos persolvat abbati. Si

A vero vulnus legitimum fuerit in profunditate, vel in longitudine, xviii solidos vulnerato persolvat; si non legitimum fuerit, faciat læso quod fuerit iudicatum. Statutum fuit, quod si alter alterum verberaverit, sex solidos abbati persolvat, et sex verberato, nisi ipse eum repercusserit; tunc uterque abbati sex solidos persolvat. Statutum etiam fuit, quod si aliquis domum vicini sui invaserit, sex solidos abbati persolvat, et domino domus similiter. Si quis hominem, sine licentia, vel præcepto abbatis, intra villam ceperit, nisi furando, vel cum furto ipsum invenerit, xl solidos pro invasione villæ abbati persolvat, et captum abbati reddat. Item, si quis bannum, vel sigillum abbatis, a quocumque factum vel interpositum infregerit, sex solidos abbati persolvat. Similiter, quotiescunque præco, vel nuntius abbatis, aliquid præceperit, vel interdixerit, ab omnibus observetur; qui non observaverit, quinque solidos abbati persolvat.

4. Et hoc statutum fuit, quod si abbas miserit pro aliquo de suis burgensibus, ut ad eum veniat, sine mora ad eum veniat; si vero aliquid inceperit antequam ad eum veniat, sex solidos persolvat abbati, nisi jam mensa ad comedendum sit ei posita, vel nisi caput suum jam inceperit abluere, vel nisi pannos proprios inciderit, vel nisi aliqua infirmitate sit gravatus, ita quod ad eum venire non possit, vel nisi aliquis mortuus fuerit in domo sua. His peractis, ad eum statim venire non differat. Item statutum fuit quod si abbas, vel sui, injuriam passi fuerint ab aliquo, et injuriator iudicio stare noluerit, et abbas propter injuriam sibi illatam (abalicare super eum voluerit, vel contra eum exercitum movere, burgenses de præcepto abbatis, super injuriantes ipsum sequantur; et si quis sine licentia abbatis, a cavalligatione abfuerit, sex solidos abbati persolvat; si de exercitu remanserit, sex solidos abbati persolvat, et damnum quod propter absentiam ejus habuerit, abbati restituat.

5. Præterea cum magna deliberatione, et pluries requisito consilio, mercatum quod dicitur *Labere*, statuerunt, quod quisquis ad illud mercatum venerit, secure, et absque ullo impedimento veniret, nisi debitor esset, vel fidejussor, vel homicida. Statutum etiam fuit, quod si quis extra terminos mercati aliquid emerit, vel vendiderit, et extra ter-

minos ejus retineri possit, rem emptam vel venditam A
custos mercati sibi retineat.

6. Præterea, si alter alteri in mercato injuriam fecerit, abbati vel nuntio suo viginti denarios persolvat, et injuriato legitime satisfaciat. Mercatum et ejus securitas durat a die Jovis post meridiem usque ad Dominicam, donec prima celebretur. Statutum etiam fuit quod, si quis extra villam pergeret, et in via aliquam mercaturam venientem ad villam emeret, a venditore lesdam reciperet, et abbati persolveret, vel de suo daret.

7. Similiter statutum fuit quod, si quis ad domos rusticorum extra villam perrexerit, et ab eis vinum vel pomacium emerit, et per se, vel per alium in periculo suo illa ad villam attulerit, quocumque tempore illa vendat, liber erit a lesda. Eamdem B
libertatem habet, si boves, vaccas, oves, capras, porcos vendiderit, nisi tantum ea in macello vel mercato statuto vendiderit. Si vero annonam, vel aliud emerit, et intra mensem et diem aliquid de illa mercatura vendiderit, lesdam pro toto dabit. Extranei vero, si aliquid venale ad villam attulerint, sive in præsentem, sive in futuro, vendiderint in latroitu portarum, lesdam persolvant, vel securitatem non vendendi lemnario faciant.

8. Statutum etiam fuit quod, si mercator viator, ut pedagiū possit evadere, a strata deviaverit, vel per villam transiens, pedagiū non persolverit; si consequi poterit, mercaturam amittat; vel eam cum abbate componat.

9. Statutum etiam fuit quod qui pannos laneos in villa venales habuerit, octo solidos annuatim abbati persolvat.

10. De nundinis similiter statutum fuit quod incipiunt feria quinta post Pentecosten, et durant per undecim dies, ut omnis qui ad eas venerit, securus sit, nisi fuerit homicida, vel aliquem de villa ad redemptionem coegerit. Et quandiu durant, omnes banniti et pignorati sint absoluti. Si quis in ipsis alicui injuriam fecerit, viginti denarios pro pena dabit abbati, et quod justum fuerit faciat conquerenti, nisi homicidium in eis perpetraverit.

11. Præterea jam dictus abbas concessit habitatoribus villæ, non ad vendendum, sed ad construendas domos, faciendos fœcos, et ad cæteros usus, duo nemora, unum quod dicitur Padoence, et alterum, C
quod dicitur Martini... Cætera, videlicet culta et inculta sibi retinuit, sicut a fundatoribus monasterii donata et concessa fuerunt beatissimo martyri Severo, necnon Salvatore abbati ejusdem loci sicut in membranis et privilegiis nostris scriptum est.

12. Statutum etiam fuit quod, si extranei, causa

vendendi, in animalibus, vel in plaustis aliquid abstraxerint, in exitu portarum lemnam persolvant. Item dicimus de corariis, quod lemnam debeant dare.

13. De burgensibus villæ statutum est quod in exitu non debeant dare lemnam, nisi de ferro, sale, et piscibus. Verumtamen quandiu nundinæ duraverint, jam dicti burgenses, sicut cæteri homines, lemnam persolvant.

14. Statutum etiam fuit, quod si quis falsam mensuram de quacunque re, ad emendum, vel vendendum, habuerit, sine misericordia persolvat abbati sex solidos; si vero de mensura falsa vicini conquesti fuerint, pro unoquoque conquerente abbas sex solidos habeat, et conquerentibus falsarius D
damnum restituat.

15. Ad ultimum videns abbas raritatem hominum, et quod de facili non posset villa populari, ut citius popularetur, dixit et concessit, quod si de hominibus Sancti Severi vellent ibi ædificia facere, quod liceret eis intra vicennium; vicennio vero transacto, si in illa vellent morari, et per annum et diem secum essent, et de suo proprio pane comederent, et sine querimonia abbatis, deinde more burgensium se haberent, nisi forte casalli eorum manerent postea desolati, tunc per filios suos, vel per seipos, quamvis in villa ædificarent, casas cooperant, teneant, et serviant, et in eisdem maneat. Si vero servientes, vel conductitii burgensium extiterint, quantumcumque abbati placuerit, de eis tanquam de aliis hominibus voluntatem suam faciat, et eos ubicunque voluerit colloceat.

16. Statutum etiam fuit et bene firmatum quod, si portis clausis villæ, aliquis in eam aliunde intraverit, vel exierit, nisi causa evadende mortis, tanquam invasor villæ judicetur et condemnatur.

17. Statutum etiam fuit quod, si quis de villa altero de suis membris majoribus se privaverit, et solidos abbati persolvat, et cum eo de turpato membro conveniat, et de turpatione aliorum membrorum in arbitrio sit judicantium.

18. Statutum etiam fuit, quod si quis sine herede decedat, abbas in omnibus rebus suis ei succedat; et si quis testamentum facere noluerit de rebus suis, monasterio, pro anima sua, medietatem tribuat.

19. Procedente tempore statutum est quod, si abbas apud se mensuram legitimam emendi et vendendi annonam semper habeat, pro mensura a venditore manus plenas annonæ percipiat. In fine statutum est quod, si de novo aliquid statuendum evenerit, statuatur et conservetur. Amen.